

's-Gravenhage, 11 augustus 1972.

Op zaterdag 22 juli 1972 ontving ik van u de opdracht een kabinet te vormen. Ik heb u verzocht deze opdracht in beraad te mogen houden en u medegedeeld bij aanvaarding daarvan een kabinet te willen vormen dat zich mede tot taak zal stellen de bevordering van vervroegde verkiezingen en mitsdien ontbinding van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Na analysering van de door de fractievoorzitters uit de Tweede Kamer aan u uitgebrachte adviezen kwam ik tot de conclusie dat de adviezen van de voorzitters van de fracties van de K.V.P., de V.V.D., de A.R.P. en de C.H.U. een zodanige parallelliteit vertoonden dat de mogelijkheid van de vorming van een op deze vier fracties steunend parlementair minderheidskabinet, dat zich mede tot taak stelt de bevordering van vervroegde verkiezingen, in overleg met deze fractievoorzitters diende te worden onderzocht.

In de eerste bespreking die ik met de vier fractievoorzitters, de heren mr. F. H. J. J. Andriessen, H. Wiegel, mr. W. Aantjes en drs. A. D. W. Tilanus op maandag 24 juli voerde, bleken zij mijn eerdergenoemde conclusies te onderschrijven. In deze bespreking legde ik de vier fractievoorzitters de volgende punten voor:

1e. Is uw fractie bereid op basis van het regeerakkoord, zoals gewijzigd of aangevuld door de beslissingen van de ministerraad in het kader van het begrotingsoverleg binnen het kabinet, haar steun te verlenen aan een parlementair minderheidskabinet dat zich mede tot taak stelt vervroegde verkiezingen te bevorderen.

2e. Gaat uw fractie akkoord met mijn voornemen om mij als formateur te baseren op de door de ministerraad genomen beslissing ten aanzien van de groei van de relevante uitgaven en het dekkingsplan voor 1973.

3e. Kan het vaststellen van de verkiezingsdatum door het kabinet voor uw fractie een breekpunt zijn.

In de tweede bespreking met de vier fractievoorzitters, op dinsdag 25 juli, hebben deze mij namens hun fractie een antwoord op eerdergenoemde vragen gegeven. Daarbij bleek dat mijn eerste vraag door drie leden van de fractie van de K.V.P. ontkennend werd beantwoord, terwijl vier andere leden van deze fractie hun bereidheid om een parlementair minderheidskabinet van de vier partijen te steunen, afhankelijk stelden van een voor hen bevredigende uitkomst van nader overleg voor enkele voorgenomen wijzigingen van het regeerakkoord. Eén lid van de fractie van de A.R.P. maakte een voorlopig voorbehoud bij een voorgenomen aanvulling op het regeerakkoord. Uit de reacties van de andere leden van de fracties van de K.V.P. en de A.R.P. en van de leden van de fracties van de V.V.D. en de C.H.U. meende ik te mogen concluderen dat zij mijn eerste vraag positief beantwoordden.

Op mijn tweede vraag bleken alle fracties positief te reageren. Uit de antwoorden op mijn derde vraag kon ik afleiden dat de fracties van de K.V.P., de A.R.P. en de C.H.U., in de context van hun antwoord op de eerste vraag, een uitgesproken voorkeur hadden voor het houden van verkiezingen in de eerste maanden van 1973. De fractie van de V.V.D. bleek een duidelijke voorkeur te hebben voor verkiezingen eind november van dit jaar. De keuze van een andere datum door het kabinet lag voor de fracties van de K.V.P. en de V.V.D. dicht bij een breekpunt.

Aan het slot van deze tweede bespreking heeft de fractievoorzitter van de V.V.D., naar aanleiding van het bekend worden van het bestaan van enige extra financiële ruimte, voorgesteld alsnog een poging te doen tot herstel van een vijf-partijenkabinet, steunend op de fracties van de K.V.P., de V.V.D., de A.R.P., de C.H.U. en DS'70. De fractievoorzitter van de C.H.U. steunde dit voorstel.

Bij de verdere bespreking van dit voorstel, op woensdag 26 juli 1972, moest ik vaststellen dat de fractievoorzitters van de V.V.D. en de C.H.U. door hun voorstel tot een reconstructiepoging, een ander standpunt waren gaan innemen dan zij in hun adviezen aan u en in de eerste bespreking op maandag 24 juli naar voren hadden gebracht. De fractievoorzitters van de K.V.P. en de A.R.P. zagen in het bestaan van enige extra financiële ruimte geen aanleiding hun standpunt, zoals uiteengezet in hun adviezen aan U, te wijzigen. De fractievoorzitter van de K.V.P. meende zich echter niet tegen een reconstructiepoging te moeten verzetten; de fractievoorzitter van de A.R.P. verzette zich wel tegen een dergelijke poging, onder aantekening dat hij, indien niettemin daartoe zou worden besloten, daaraan zijn medewerking zou verlenen. Ik heb de fractievoorzitters van de V.V.D. en de C.H.U. verzocht hun verandering van standpunt schriftelijk te motiveren en daarbij tevens aan te geven binnen welk kader naar hun oordeel een eventueel reconstructieoverleg zou kunnen worden gevoerd. Zij hebben aan dit verzoek voldaan bij hun brieven van 27 juli 1972 (bijlagen 1 en 2).

Na overleg met de vier fractievoorzitters afzonderlijk, op 27 juli 1972, en na telefonisch een rapport aan u te hebben uitgebracht, heb ik op basis van het door mij met de vier fractievoorzitters gevoerde overleg, mr. Y. Scholten verzocht en bereid gevonden op zo kort mogelijke termijn na te gaan of een herstel van een vijf-partijenkabinet bereikbaar zou zijn. In de vierde bespreking met de vier fractievoorzitters op vrijdag 28 juli 1972, heb ik hen hiervan in kennis gesteld en hen tevens medegedeeld dat het kader waarbinnen deze werkzaamheden onder mijn verantwoordelijkheid zouden worden verricht, in onderling overleg tussen de heer Scholten en mij zou worden bepaald. De vier fractievoorzitters hebben ingestemd met de keuze van de persoon van de heer Scholten en de voorgenomen procedure en zij hebben de heer Scholten en mij van hun positieve medewerking verzekerd.

Op vrijdagavond 28 juli 1972 ben ik met de heer Scholten het kader overeengekomen waarbinnen deze zijn werkzaamheden zou verrichten.

Op vrijdag 4 augustus 1972 heeft de heer Scholten mij een advies uitgebracht, dat ik u volledigheidshalve hierbij nogmaals aanbied (bijlage 3).

Op dezelfde dag heb ik, na telefonisch een rapport aan u te hebben uitgebracht, in een bespreking met de voorzitters van de fracties van de K.V.P., de V.V.D., de A.R.P. en de C.H.U. hen medegedeeld de conclusie van de heer Scholten dat een herstel van een vijf-partijenkabinet niet bereikbaar is, te onderschrijven en dat ik, gezien het antwoord van deze vier fractievoorzitters op de vraag van de heer Scholten, meende te kunnen vaststellen dat de hen door de heer Scholten voorgelegde formulering van het te voeren loon- en prijsbeleid hun instemming had. Vervolgens heb ik deze fractievoorzitters de vraag gesteld of zij bereid bleven hun steun te verlenen aan een parlementair minderheidskabinet dat zich mede tot taak stelt vervroegde verkiezingen te bevorderen. Ik herhaalde voorts mijn op 24 juli gestelde vragen over het regeerakkoord en de datum van de verkiezingen, alsmede mijn mededeling dat ik voornemens was mij te baseren op de beslissing van de ministerraad ten aanzien van de groei van de relevante uitgaven en het dekkingsplan 1973. Ik verzocht de vier fractievoorzitters op mijn hiervoor genoemde conclusies en vragen op dinsdag 8 augustus een antwoord te geven.

Deze antwoorden werden mij gegeven in de bespreking van 8 augustus, die op verzoek van de fractievoorzitter van de V.V.D. voor korte tijd werd onderbroken om hem de gelegenheid te geven zijn fractie te raadplegen over de reacties van de andere fractievoorzitters op mijn vragen en op zijn antwoord aan mij.

Aan het slot van deze bespreking kon ik het volgende vaststellen:

1°. De fracties van de K.V.P., de V.V.D., de A.R.P. en de C.H.U. blijven bereid hun steun te verlenen aan het kabinet dat zich mede tot taak stelt vervroegde verkiezingen te bevorderen, ervan uitgaande dat alle demissionaire bewindslieden hun ter beschikking gestelde portefeuilles, ambt of functies weer opnemen.

2°. De vier fractievoorzitters bevestigen het regeerakkoord van 21 juni 1971 en zij gaan akkoord met die beleidsvoornemens uit de ontwerp-begroting 1973 die formeel een wijziging of aanvulling betekenen van het regeerakkoord of de z.g. werkafspraken.

Deze zijn de volgende:

a. Regionaal beleid

De besteding van de opbrengst van de selectieve investeringsscheffing zal geschieden los van de stand van de conjunctuur.

b. Werkende jongeren

De tweede dag verplicht onderwijs voor de 15-jarigen zal ingaan op 1 augustus 1974 en voor de 16-jarigen op 1 augustus 1975. De maatregelen daartoe worden in het komende begrotingsjaar geformaliseerd.

c. Financiering overheidsuitgaven

Het kabinet is ervan uitgegaan dat de voorwaarden bedoeld in de derde alinea van par. 12 van het regeerakkoord vervuld zijn op 1 januari 1973.

d. Herwaardering sociale verzekering

— Enige verschuiving van lasten van de schatkist naar de sociale verzekeringsfondsen met een gelijktijdige compenserende verlichting van de premiedruk door introductie van een eigen risico in de ziekenfondsverzekering.

— Aanwending van de door bevrozing van de kinderbijslag voor het eerste kind vrijgekomen ruimte voor een eerste aanzet tot verbetering van de pensioenvoorziening voor werknemers, met belegging van daarmee gepaard gaande besparingen in de sociale woningbouw.

3°. De vier fractievoorzitters gaan akkoord met de handhaving van de beslissing van de Ministerraad ten aanzien van de groei van de relevante uitgaven en het dekkingsplan voor 1973.

4°. De vier fractievoorzitters zijn van mening dat de begroting 1973 en de daarmee samenhangende wetsontwerpen voor de verkiezingen door de Tweede Kamer moeten worden behandeld.

5°. De vier fractievoorzitters stemmen naar de letter en de geest in met het te voeren loon- en prijsbeleid zoals geformuleerd door mr. Y. Scholten.

6°. De vaststelling van de verkiezingsdatum wordt overgelaten aan het kabinet met dien verstande dat de verkiezingen eind november worden gehouden.

Op woensdag 9 augustus heb ik de demissionaire Ministers de tussen de fractievoorzitters bereikte overeenstemming voorgelegd en hen gevraagd of zij en de Staatssecretarissen op basis daarvan bereid zijn hun taak voort te zetten tot het tijdstip van vervroegde verkiezingen na een spoedige ontbinding van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Mij van deze bereidheid van alle demissionaire bewindslieden verzekerd wetende, heb ik u op woensdagavond 9 augustus mijn eindrapport uitgebracht dat ik u hierbij schriftelijk bevestig.

Ik heb u verzocht mij van mijn opdracht te ontheffen, welk verzoek door u werd ingewilligd.

Ik moge u nogmaals dank zeggen voor het in mij gestelde vertrouwen.

B. W. BIESHEUVEL.